

Wat wel kan

Wat wel kan. Johan Remkes heeft een mooie titel gekozen voor zijn rapport, dat hij na een onrustige zomer presenteerde. De stikstofplannen van het kabinet hakken erin. Ze hebben grote impact en veel boeren vragen zich af of ze nog wel een toekomst hebben in Ede. Ondertussen legt vogelgriep veel bedrijven van de ene op de andere dag stil.

Ik ben het met Remkes eens dat we moeten focussen op wat wel kan. In alle eerlijkheid: dat is ook voor ons als gemeente soms best lastig. Wij bepalen niet het landbouwbeleid in Nederland, en het zijn de provincies die een plan voor stikstofreductie moeten maken. Ondertussen spreken wij van alle overheden de meeste boeren en zijn we wél verantwoordelijk voor alles wat met ruimtelijke ordening te maken heeft. Dat vraagt nieuw beleid. Een ingewikkelde puzzel waardoor ook wij nog niet alle antwoorden hebben. We willen graag focussen op wat nu al wel kan. We stimuleren bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw door het organiseren van kennissessies en delen mooie voorbeelden van boeren. Daarover lees je meer in deze Buitenronde.

Wethouder Pieter van der Schans.

We wijzen Rijk en provincie op knellende wet- en regelgeving en gaan met veel boeren in gesprek over hun toekomstplannen en begeleiden hen om die tot een succes te maken. Binnenkort starten we daarmee in het Binnenveld. Ondertussen draaien we in de regio pilots voor emissiereductie en circulaire landbouw. De gemeente heeft zelf een beperkt aantal landbouwgronden in eigendom. Die verpachten we op voorwaarde van een natuurinclusief beheer. Meer dan ooit zetten we in op herstel van de biodiversiteit in onze natuurgebieden. We willen in Ede graag een toekomstbestendige, krachtige landbouwsector behouden én de natuur herstellen. Dat is een grote uitdaging. Ik ben ervan overtuigd dat we dat kunnen. Er kan heel veel wel.

Jan Pieter van der Schans
Wethouder landbouw en natuur

Streekproducten op het NS-station? Jazeker

Het begon met een wild idee. Nu is er een winkel met uitsluitend lokale streekproducten op NS-station Ede-Wageningen. De Pantry is een spannend en vernieuwend concept.

Lucas Lagerweij in de Pantry op NS-Station Ede-Wageningen. In de winkel vind je een keur aan streekproducten.

Om de onbemande streekwinkel in te komen, moet je eerst de app Pantry downloaden. 'Eigenlijk begint het boodschappen doen al thuis of onderweg in de trein', legt Lukas Lagerweij uit. 'Op de app zie je wat de boer, het restaurant of de bakker om de hoek heeft gebracht. Sta je voor de deur, dan houd je je app met persoonlijke QR-code voor de scanner en gaat de deur voor je open. Eenmaal binnen scan je de producten die je wilt kopen en reken je af via iDeal.'

Andere toekomst voor boeren

Het idee voor de streekwinkel popte op tijdens zijn vaste vriendenavond. 'Een van mijn vrienden is melkveehouder. We brainstormden over hoe hij zijn toekomst anders kan vormgeven. Zelf heb ik geen agrarische achtergrond, maar een creatieve als industrieel productontwerper. Ik vind het leuk om out of the box te denken. We bedachten

'iets' met de korte keten. Fiets ik in ons buitengebied een rondje met mijn zootje, dan zie ik dat de één eieren verkoopt, de ander groente en fruit of vlees. Is het niet veel handiger om voor consumenten al die producten te verzamelen en op één plek aan te bieden? Zo ontzorgen we tegelijkertijd de boeren met hun huisverkoop en zouden we een voorziening in ons dorp terugkrijgen.'

Dit alles speelde zich af in Wilp. Inmiddels staat centraal in het dorp een Pantry met een keur aan lokale boerenproducten, en zelfs van de bakker 50 meter verderop. 'Hij verkoopt nu extra brood, omdat onze Pantry van 6:00 tot 23:00 uur open is. Dat spreekt veel mensen aan. Ineens is het avond, de kinderen moeten de volgende ochtend naar school en dan blijkt het brood op! In de Pantry kan je nog terecht.'

Pop-up-winkel

Het succes smaakte naar meer. Lagerweij werd gewezen op een uitvraag van de gemeente Ede, NS, Voedingscentrum en WUR voor een pop-up-winkel met gezonde producten. De ruimte is nog 1,5 jaar beschikbaar, want dan komt er een nieuw station.

Inmiddels weten steeds meer producenten en consumenten de Pantry te vinden, voor onder meer verse maaltijdsalades voor in de trein, ambachtelijk brood, groente en fruit, vlees, eieren en zuivel, ook ijs. Alles is in de directe omgeving geproduceerd. 'We zijn trots op onze lokale leveranciers en ik hoop dat we straks ook in het nieuwe station hun producten kunnen verkopen,' besluit Lukas Lagerweij.

Bent u boer of producent en hebt u interesse om deel te nemen aan dit project? Kijk voor meer informatie op www.pantry.nl

Inhoudsopgave

Ammoniakreductie
Oogstmarkt Doesburg

p2 Voedselbos
p2 Nieuwe camperplaats

p3 Verlies derogatie
p3 Speltproducten

p4 Project Valkse Beek
p4 Duurzame houtzagerij p5

'Het zou mooi zijn als ionisatielampen ammoniakdeeltjes vangen'

Ionisatielampen worden al in de pluimveehouderij toegepast om fijnstof te vangen. Werken ze ook in de varkenshouderij? Jan van Ommeren in Lunteren test dat uit in een pilot van de Proeftuin van Boer aan het Roer. Hij wil vooral weten hoeveel ammoniak de lampen vangen.

De nieuwe stal van Van Ommeren is erg geschikt voor de proef. 'In mijn stal test je puur de ionisatielampen en geen andere uitstoot beperkende systemen. Mijn Groen label-stal heeft alleen een luchtwasser die de ammoniak uit de lucht haalt, voordat de lucht naar buiten gaat. Verder heb ik meerdere identieke afdelingen met varkens van dezelfde leeftijd. Zo kan ik twee afdelingen met en twee zonder ionisatielampen opzetten, en de resultaten goed vergelijken. Als je de proef drie à vier rondes in verschillende seizoenen herhaalt, krijg je heel betrouwbare resultaten.' De proef loopt inmiddels ruim zes maanden, nog bijna een jaar te gaan.

Allerlei metingen

Van alles wordt gemeten: luchtvochtigheid, koolstofdioxide, fijnstof, temperatuur, ammoniak,

Jan van Ommeren: 'Wij als sector hebben meerdere technische innovaties nodig om ammoniakuitstoot te beperken.'

hokbevuiling en diergezondheid. De gegevens worden verzameld en geanalyseerd door Wageningen University & Research. Zelf noteert Van Ommeren van elke afdeling het gewicht van de varkens en de voeropname. 'Dit is om de technische resultaten in beeld te krijgen. We proberen dus een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de effecten van de stalverlichting.'

Keuze uit technieken

De varkenshouder hoopt dat de

lampen de nodige ammoniak vangen. 'Als het werkt, hebben we voor de varkenshouderij echt wel wat. Het is belangrijk dat we niet alleen de keuze hebben uit een luchtwasser of mestscheiding in de put. We moeten over zoveel mogelijk verschillende technieken beschikken. De ene techniek past beter in de ene stal dan in de andere. Als dit werkt, is het toepasbaar in veel stallen. Je moet weliswaar dure, nieuwe lampen plaatsen, maar het is relatief makkelijk

uitvoerbaar. Misschien zijn de lampen ook te combineren met een andere techniek, waardoor de reductie toeneemt. Bij een nieuw te bouwen stal zijn de lampen helemaal makkelijk te implementeren. Er moeten toch lampen in. De ionisatielampen zijn wel duurder, maar dat staat niet in verhouding met de totale kosten van de nieuwbouw. Het zou mooi zijn als dit soort innovaties beschikbaar komen. Alle beetjes helpen.'

Wat is ionisatie?

Bij ionisatie draait het om negatief geladen deeltjes (ionen). Negatieve ionen en stofdeeltjes trekken elkaar aan en van dat proces is handig gebruik te maken om lucht te zuiveren. Speciale ionisatielampen in de stal maken dan de negatieve ionen, die zich vervolgens binden aan bijvoorbeeld fijnstof en ammoniak. Die dwarrelen vervolgens als grotere, grovere stofdeeltjes naar beneden.

Meer weten over de Proeftuin van Boer aan het Roer: www.boeraanhetroer.nl

Een streekmarkt met een heel eigen karakter

Zou de Oogstmarkt bij de Doesburgermolen doorgaan? De weersvoorspelling voor zaterdag 10 september was niet bepaald gunstig. Gelukkig wilden de meeste kraampjeshouders komen. En het weer viel uiteindelijk mee.

De meeste bezoekers komen fietsend of wandelend. Zo is het molenterrein nu eenmaal het best te bereiken. Velen wonen in de buurt, maar er zijn ook toevallige passanten die tot hun verrassing verzeild raken op de Oogstmarkt met de feestelijk versierde molen.

Vraag van molenaar

Sinds 2012 organiseert de stichting Buurtschap Doesburger Eng deze markt op Open Monumentendag én ook op de Nationale Molendag in het voorjaar. Albert van Weerdenburg: 'De molenaars vroegen of we als buurtbewoners iets wilden organiseren.' Zo gezegd, zo gedaan. 'De markt begon bescheiden met vijf kraampjes. Tegenwoordig staan er al zo'n veertien. We beginnen een naam op te bouwen. We zijn een markt met een eigen karakter, die past bij de standaard-korenmolen uit circa 1620, het ambacht van het malen en de activiteiten op de Doesburgereng.'

Organisator Albert van Weerdenburg van de Oogstmarkt is opgelucht. De regen trekt weg en de lucht breekt open. Laat de bezoekers nu maar komen.

Eerlijke streekproducten

Rondkijkend zie je een keur aan kraampjes. Bewoners van de Doesburgerbuurt en uit de omgeving verkopen smakelijke producten zoals Doesburger Eng bier, Notarisappels, eieren, uien en aardappelen, pompensoep en chutneys, honing en nog veel meer. Bij de kraam van de molenaars is het dringen geblazen. Daar worden pannenkoeken gebakken, vanzelfsprekend van meel van de eigen molen. In de tent kunnen kinderen

knutselen, spelletjes doen en zich laten schminken. Midden op het terrein verzorgt muzikant Jacco Wijnia de muzikale omlijsting. Deze dag is extra feestelijk: Jacco's vader Aalf is veertig jaar molenaar. Jacco heeft een lied geschreven, waarin hij allerlei termen uit de molenwereld heeft verwerkt. Ditta van Gaalen, voorzitter van de stichting, heeft de jubilerende molenaar toegesproken en hem cadeaus overhandigd.

Albert van Weerdenburg is eerder dit jaar al in het zonnetje gezet. In mei is hij benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau voor zijn vele verdiensten, onder meer voor de stichting Buurtschap Doesburger Eng en het Doesburgermolenpad.

Graan dorsen

De optocht van oude trekkers die de molen aandoet, trekt Van Weerdenburgs aandacht. Even kijken of alles goed verloopt. Achter de molen wordt graan van de eng gedorst met een vooroorlogse dorskast. Daarnaast staan gerestaureerde Fiat-trekkers van Jos Linthorst opgesteld, die op de Doesburger Eng een museumpje heeft ingericht. 'Alles bij elkaar is de Doesburgermarkt een heel gebeuren', concludeert de organisator tevreden.

De demonstratie van gerestaureerde Fiat-trekkers trekt de nodige belangstelling, ook en misschien juist wel van kinderen.

Van perzik- tot uiensoepbomen in het voedselbos

Een bos. Dat had Frans Smeur voor ogen. Maar op landbouwgrond kan dat niet. Dus verzor hij een alternatief: een voedselbos.

Wandelend naar het voedselbos achter zijn huis, vertelt Frans Smeur honderduit. Jaren stonden er pony's, paarden en ezels. Nu heeft hij alleen nog één bejaarde pony en twee bejaarde ezels. Met de grond deed hij weinig meer.

De voormalige paardenweide is ruim twintig jaar extensief beheerd, waardoor er veel kruiden staan en de bodemstructuur goed is. Een mooie uitgangspositie voor een voedselbos. Vorig jaar kocht Smeur er een aangrenzend weiland bij om een groter bos te kunnen maken. 'Daar stond voornamelijk Engels raaigras. Ik probeer een gevarieerde begroeiing te krijgen, want dan slaan bomen en struiken die van armere grond houden makkelijker aan.'

Pioniersfase versnellen

Voor het voedselbos in wording van ruim een hectare, voert Smeur zelf alle werkzaamheden uit. 'Ik ben met pensioen en heb 40 uur per week. Toch heb ik haast. Als ik het bos

Frans Smeur heeft net weer nieuwe boompjes gekregen om aan te planten.

op een natuurlijke manier zou laten ontwikkelen, is er pas over 25 jaar een bos. Die tijd heb ik gezien mijn leeftijd niet; hopelijk zie ik over vijf tot tien jaar al resultaat. Om de pioniersfase van het bos te versnellen heb ik zelf wilgen aangeplant. Er komen nog wat berken bij. Na vijf jaar rooi ik ze ertussenuit.'

Uiensoepboom

Al is de oogst vooral bedoeld voor insecten, vogels en andere dieren, er blijft genoeg over voor de mens. De ene na de andere boom wijst Smeur aan: rode appel, kerspruim, uiensoepboom. 'Die bladeren smaken naar uiensoep met de kaas er al in.' Van

de perzikbomen verwacht hij dat die in het opwarmende klimaat goed gaan doen.

'De oogst gaat vooral naar de Voedselbank en verder naar vrijwilligers en andere mensen die hier komen en het kunnen gebruiken. Mijn rijkdom wil ik delen. Ik zie wel wie er komt. Ik ga het niet strak organiseren. Wel ga ik een veldkeuken bouwen, zodat de oogst ter plekke is klaar te maken. Kijk, de waterleiding is al aangelegd.'

Vallen en opstaan

Met vallen en opstaan komt het bos tot stand, want Smeur probeert van alles uit. Dan mislukt er natuurlijk wel eens wat, maar vaker gaat het goed. 'Volgend jaar ga ik als experiment boomsoorten die bij elkaar horen en elkaar versterken in groepen bij elkaar zetten. Voor de groepen heb ik al vlakken van 4 bij 14 meter uitgefreesd.'

Camperplaats De Hoge Valk is van alle gemakken voorzien

Henrietta Jansen is op het melk-vee- en pluimveebedrijf van haar man en schoonouders in De Valk een camperplaats begonnen voor twintig campers. Sinds augustus zijn ze open. 'Het begint echt te lopen.'

Voor het camperterrein moet je een stukje naar achteren lopen. Echt een plek waar gasten rust, ruimte en privacy kunnen vinden. Wat begon als een eenvoudig plan groeide uit tot een comfortabel verblijf. 'Eerst denk je nog: als we de campers kwijt kunnen is het wel goed. Maar van het een kwam het ander: een mooie aankleding, stroomkabels naar elke plek, wifi-aansluiting.... En dat hoor je nu van de mensen terug: ze vinden het hier netjes en goed geregeld.'

Ook sanitair

'We hebben bewust gekozen voor sanitair. Sommige mensen blijven om die reden langer. De een komt op doorreis voor een nachtje, de ander voor bijna een week. Vaak zijn dat mensen die veel fietsen.' Eelco vult aan: 'Je merkt dat ons gebied in trek is bij fietsers. Ze gaan naar de Hoge Veluwe met het Kröller-Müller

Henrietta Jansen bij haar landschappelijk ingepaste nieuwe camperplaats.

Museum, de heide vinden ze mooi, het Kootwijkerzand, de Goudsberg van Lunteren. Ze vermaken zich uitstekend.' Henrietta: 'Het leuke dat we het mooie van onze omgeving ook weer gaan zien. Als gasten vertellen over de mooie plekjes, denk je: daar moeten we ook weer eens naartoe.'

Grapje

Het idee voor de camperplaats is terloops ontstaan. Henrietta: 'Kennissen

van Eelco's ouders hebben een camper. Ze kwamen op bezoek en zeiden: jullie moeten een camperplaats beginnen. Als grapje. Maar we begonnen er serieus over na te denken. Het bedrijf uitbreiden kan niet en ik wilde heel graag een eigen bedoening op de boerderij. Het begon steeds meer te leven. We nodigden de Nederlandse Kamperauto Club uit voor advies en die vond het een goed plan. Bij de gemeente waren ze ook heel

positief. We vroegen een vergunning aan en zo is het steeds verder gegaan.'

Doosje eieren

Bij de eerste gasten zat Henrietta in de startblokken. Gaandeweg heeft ze het zichzelf makkelijker gemaakt. Je weet van tevoren toch nooit hoeveel campers er komen: twee, twintig, iets ertussenin? 'De echte camperaar reserveert niet, die wil vrij zijn.' Om zelf ook vrijer te zijn ligt er nu een inschrijfformulier in hun infopunt. Daar kunnen gasten eveneens allerlei toeristische folders vinden. 'We werken op goed vertrouwen, maar ik zoek wel altijd contact. Mensen vinden het leuk je even te zien. Bij aankomst krijgen ze een doosje eieren.'

In het voorjaar van 2023 is er voor boeren een meerdaagse training Plattelandstoerisme, zie www.landbouwnetwerkrfv.nl

'Door verlies derogatie raakt kringlooplandbouw verder uit beeld'

Vanaf 2023 verliezen veehouders hun derogatie, waardoor ze minder dierlijke mest op hun land mogen brengen. Melkveehouder Art Wolleswinkel uit Renswoude vreest vreest voor een negatief effect. 'We raken alleen maar verder af van de kringlooplandbouw die de samenleving zo graag wil.'

Dat Nederland de derogatie verliest, komt volgens Wolleswinkel onder meer doordat de overheid zich niet aan Europese afspraken heeft gehouden en niet de goede argumenten heeft geleverd om de derogatie overeind te houden. 'Nederland heeft de afgelopen jaren te weinig op mestfraude gecontroleerd en door enkele droge jaren blijft de waterkwaliteit in sommige regio's achter. Maar kijk je naar de melkveebedrijven die gebruikmaken van derogatie, dan zie je dat daar de waterkwaliteit wel in orde is.' Zuur dat de afschaffing juist melkveehouders treft. 'Het is goed uit te leggen waarom we in Nederland meer natuurlijke mest op gras- en maïsland brengen. In ons gematigde klimaat groeit het gras beter, wat leidt tot een hogere opbrengsten. Om het gras te voeden zijn dus ook meer meststoffen nodig.'

Art Wolleswinkel probeert hoe dan ook vast te houden aan kringlooplandbouw.

Kortzichtig

Maar meer mestgift betekent toch een groter verlies van stikstof naar de lucht? Wolleswinkel vindt het kortzichtig om alleen naar stikstof te kijken. 'Behoudens heel droge jaren zoals 2018, verliezen we jaar na jaar meer fosfaat en andere mineralen dan we toedienen; onze grond mijnt uit. Dat leidt ook tot minder gezond voedsel. Juist met natuurlijke mest vul je dat weer aan.'

Kunstmest

Wolleswinkel denkt dat door het derogatieverlies melkveehouders meer kunstmest gaan kopen, dat mag wel. 'Daarmee raken we verder van de kringloop af. Kunstmest is een externe bron en bevat alleen stikstof, die niet bijdraagt aan de opbouw van organische stof en het bodemleven. Natuurlijke mest doet dat wel en leidt uiteindelijk dus ook tot een betere waterkwaliteit.'

Zelf probeert hij vast te houden aan kringlooplandbouw. Als deelnemer aan het netwerk Natuurinclusieve Landbouw in de provincie Gelderland en eerdere bodemcursussen van gemeente Ede, stelt hij de bodem centraal. Met een gezonde bodem en zo min mogelijk inputs – kunstmest en krachtvoer – probeert hij een goede productie te halen. 'Dan heb je kringlooplandbouw en kan de bodem optimaal zijn werk doen. Decennia heeft de koe centraal gestaan, nu is het tijd voor de bodem. Al is de regelgeving hierbij een enorm blok aan ons been, we moeten ermee doorgaan.'

Derogatie: wat is dat?

Met toestemming van de EU mochten veehouders afwijken van de maximale gift van 170 kilo stikstof uit dierlijke mest per hectare. Afhankelijk van de regio vroegen veehouders daarvoor toestemming (derogatie) aan voor 230 of 250 kilo stikstof. Nu Nederland de derogatie verliest, wordt vanaf 2023 de mestgift afgebouwd tot 170 kilo in 2026. Veehouders krijgen in de overgangssituatie een financiële tegemoetkoming voor de extra kosten van de mestafzet.

De Speltknop: knus winkeltje en webshop ineem

De speltproducten van Beppie van den Top in Wekerom staan netjes uitgestald: bloem, meel en allerhande mixen. Om het bakken nog aantrekkelijker te maken, verkoopt ze ook gist, honing van de imker en eieren uit de buurt. Beppie begon met een webshop, maar er kwamen zoveel mensen op het erf, dat ze ook een winkeltje opende.

Beppie en haar man Evert hebben een kalverhouderij. Voer telen ze grotendeels zelf. 'We hadden een strook grond over en dachten: laten we eens spelt proberen', vertelt Beppie. 'Zelf kocht ik al speltbrood bij onze bakker, gewoon omdat we het lekker vinden. Op een gegeven moment ben ik het zelf gaan bakken.'

Inmiddels teelt Evert 7 hectare spelt. Ze verkopen de oogst aan enkele bakkers en via hun webshop en winkel. 'Een winkeltje heb ik altijd leuk gevonden.'

Brood op bestelling

Voor mensen met tarweallergie is De Speltknop een uitkomst. 'Brood mag al speltbrood heten als er slechts 10 procent spelt in zit', legt Beppie uit.

Beppie van den Top heeft voor liefhebbers van spelt een uitgebreid aanbod van producten.

'Bij ons is spelt echt spelt. Mensen zonder tarweallergie hebben er ook belangstelling voor. Spelt is goed voor je darmflora. Heb je vaak een vol gevoel? Als je spelt eet wordt dat minder.'

Zelfgebakken brood verkoopt Beppie op bestelling en ze heeft altijd een paar broden in de vriezer om mensen niet teleur te stellen. Brood stuurt ze

ook op. Er is één klant waarvoor zes broodjes tegelijk op de post gaan.

Naar Limburg en Achterhoek

Spelt malen is een heel proces, demonstreert Evert. Hij pakt een halm en wrijft die tussen zijn vingers. Bij tarwe zouden de korrels eruit rollen; bij spelt gebeurt er niks. 'Spelt moet eerst gepeld worden. Daarvoor rijden we per

keer met vier big bags naar een peller in Limburg. Op de terugweg nemen we de korrels mee die hij al eerder had gepeld en leveren die af bij een molenaar in de Achterhoek.'

In 25-kilozakken komt het meel op de boerderij. Beppie stelt zelf de mixen samen en verpakt alles tot handzame hoeveelheden. De oliebolmix is ook weer verkrijgbaar. 'Die verkoop ik veel via de webshop. Ik verstuur zelfs oliebollen per post.' Zemelen en gries, bijproducten van het malen, verkoopt ze ook. 'Blijft daarvan over, dan mengen we het in het voer voor de vleeskalveren. Er gaat bij ons niets ongebruikt weg.'

Edese Zagerij maakt duurzaamheidsplaatje rond

De Edese Zagerij in Harskamp heeft een forse gedaantewisseling ondergaan. De zagerij met kantoor is modern en robuust ingericht, en er liggen honderden zonnepanelen op het dak. Buiten op het terrein ligt de voorraad gezaagde planken en balken – voornamelijk Veluws douglas – mooi gesorteerd op stellingen. Ook daarop liggen zonnepanelen. Dit alles is nog maar het begin.

De aanleiding voor de complete make-over en verduurzaming van de houtzagerij van Jaap Brons is simpel: 'De zaag kan niet lang meer mee. Misschien nog een paar jaar, maar dan is het einde verhaal. Ik moest een keuze maken: zing ik het uit tot mijn pensioen of ga ik door, maar dan moet ik investeren. Zo'n zaagmachine is een duur ding. Als je niemand hebt met animo om het bedrijf voort te zetten, doe je dat niet.' In het kantoor schetst Brons het dilemma, maar de oplossing zit naast hem: dochter Nadine. Gaandeweg het keuzeprocess is ze aan boord gekomen. Ze werkte in de zorg, maar kent het bedrijf door en door. Nadine is naast en in het bedrijf opgegroeid, en werkt al zeker acht jaar op zaterdagen in de verkoop en administratie.

Jaap en Nadine Brons werken aan een duurzaam bedrijf: financieel, maatschappelijk en sociaal.

Unieke zaagmachine

Aan de muur wijst Jaap naar de tekening van de nieuwe zaagmachine. 'Hij wordt 15 bij 30 meter, en wordt momenteel gebouwd. De zaag kan bomen tot 1,60 meter doorsnede aan. We zijn, denk ik, straks de enige in Nederland die dat kunnen.

De energielevering voor de zaagmachine was aanvankelijk een knelpunt. Bij de aanvraag bleek al snel dat de extra energie niet geleverd

kon worden. Inmiddels liggen er zeshonderd zonnepanelen op de daken van de stellingen en de loods. 'Voor de zonnepanelen hebben we nieuwe daken moeten leggen.' Om de opgewekte energie op het juiste moment te kunnen gebruiken kwam ook een oplossing. 'Je hebt nu eenmaal pieken en dalen in de energieproductie en het energieverbruik. Om onze piekstrom op te vangen gaan we deze opslaan in een accu in een zeecontainer.

Fysiek en sociaal duurzaam

Verder is er een biomassacentrale, die wordt gestookt met houtchips uit de zagerij. De centrale voorziet de hele zagerij en het woonhuis van warmte. Om het duurzame plaatje rond te maken zet de houtzagerij, als het enigszins kan, mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in. Momenteel is ook een aantal Oekraïners aan het werk. Zo wordt de duurzaamheidsgedachte niet alleen ingevuld voor grondstoffen maar ook sociaal met mensen uit de regio.

'Het is mooi als we meer water in de beek kunnen vasthouden'

Sinds de droge zomers van 2018 klinkt steeds vaker de roep om water langer vast te houden, zo ook in buurtschap De Valk. Eind augustus vond in het Kulturhus een informatieavond plaats voor een nieuw project van Levend Landschap De Valk. Onder andere Aart van Westerhuis heeft interesse om mee te doen met het plan voor de Valkse beken.

De Grote Valkse beek doorsnijdt het land van vleesvarkens- en melkveehouder Aart van Westerhuis. Een traject van bijna een kilometer, schat hij in. De laatste jaren ziet hij dat het waterpeil in de zomer flink laag staat. Drooggevallen is de beek nog niet, maar veel water stond er ook dit jaar weer niet in. 'Het zou mooi zijn als het waterpeil in de beek wat omhoog komt in droge perioden, dan blijven de zijslotjes op mijn land ook wat voller en droogt het land minder uit.'

Regelbare stuwjes

Inmiddels hebben Van Westerhuis en andere geïnteresseerden een erfbezoek gehad van de landschapsadviseur van de gemeente Ede. Samen is bekeken

Aart van Westerhuis bij de Grote Valkse beek.

wat er mogelijk is om beekwater langer vast te houden. Tegelijkertijd is er ook besproken of er meer gedaan kan worden voor natuur en landschap. De landschapsadviseur keek naar mogelijkheden voor bijvoorbeeld een plasdraszone, aanplant van solitaire bomen, herstel of aanleg van een poel, een steenuil- of kerkuilenkast en een vogelbosje. Maar de belangrijkste maatregel is om op strategische

plekken zelfregelbare stuwjes in de beek aan te leggen.

'Het is een simpel systeem', reageert Van Westerhuis. 'Met schotbalken kan je zelf het water stuwen. Je zet 'm bijvoorbeeld op 60 centimeter, en dan hou je al heel wat meer water vast. Het is nu aan het waterschap of ze bereid zijn om mee te werken en ze aan te leggen. Ik begrijp dat momenteel het overleg met het waterschap plaatsvindt.'

Zwaluwenwand

Wellicht komt er ook een zwaluwenwand voor oeverzwaluwen. 'Dat is meer het idee van de buurman', lacht Van Westerhuis, 'maar bij hem is de plek minder geschikt. Ik vind het best als die bij mij komt, als ik maar niet het onderhoud ervan hoeft te doen. Ik ben benieuwd of het gaat werken.' Daar is vast een mouw op aan te passen. Onder de vlag van Levend Landschap is er mogelijk een landschapswerkgroep op te richten die zich er graag mee bezighoudt.

Levend Landschap

Het herstel van de Valkse beken is een initiatief van coöperatie de Valk voor het programma Levend Landschap in de gemeente Ede. Het idee kwam in 2020 op de Levend Landschap-agenda als gevolg van zorgen in De Valk over de droogteproblematiek en het behoud van landschap en biodiversiteit. Door de coronapandemie viel het project tijdelijk stil, maar nu gaat het echt van start. Waterschap, gemeente Ede en coöperatie De Valk trekken hierbij samen als gelijkwaardige partijen op.

Groepsaccommodatie met zorg voor groen, rust en gezondheid

Otterlo is een aanwinst rijker: Hoeve Boer & Bleek, een duurzame en luxe groepsaccommodatie. Ook wordt het een fijne pleisterplaats voor wandelende en fietsende bewoners uit de omgeving.

Na 600 meter zandpad bereik je de boerderij. Een fantastische plek. Even later vertellen Herman Pieter en Mirjam Prangma hoe ze er terecht zijn gekomen. 'Onze burens wilden met hun gemengde bedrijf stoppen en naar het dorp verhuizen. We raakten in gesprek en kwamen er snel uit.' Hun idee was een klein agrarisch bedrijf met vee aangevuld met recreatieve nevenactiviteiten. Beiden zijn gepokt en gemazeld in het toeristische vak, maar bij Herman Pieter begon zijn agrarische achtergrond te kriebelen. Hij groeide op in Mossel, waar zijn vader akkerbouwer was en zijn moeder een theeschenkerij met pension runde. Zelf begonnen Herman Pieter en Mirjam jaren geleden de Wijde Werelt. Vier jaar geleden verkochten ze het recreatieterrein, om een nieuwe uitdaging aan te gaan. 'De gemeente was enthousiast over ons plan, maar had voor ogen dat de agrarische bestemming eraf moest. De boerderij ligt aan de rand van stikstofgevoelig Natura 2000-gebied.

Herman Pieter en Mirjam Prangma zijn de gastheer en gastvrouw van Hoeve Boer & Bleek.

We mochten het plan wel omdraaien: een toeristisch erf en daarnaast hobbymatig vee houden.'

Familiehuis en schuurhotel

Zo gezegd, zo gedaan. De boerderij met deel veranderde met behoud van authentieke details in een luxe familiehuis. Op de plek van de kippenschuur kwam een schuurhotel met appartementen. Zowel het familiehuis als het schuurhotel heeft een gemeenschappelijke ruimte.

Mirjam: 'We zien dat het schuurhotel behalve families ook bedrijven aantrekt voor trainingen of om een paar dagen samen te werken.'

De accommodaties zijn met veel aandacht voor duurzaamheid gebouwd en ingericht door lokale bedrijven. Er is veel Veluws hout toegepast en regenwater voor de tuin wordt opgevangen in de oude mestkelders. Door goede isolatie, een aardwarmtepomp en ruim driehonderd zonnepanelen is de hoeve zelfs energieleverancier.

Rust en gezond leven

De gebouwen worden omringd door bloemrijke randen. In de boomgaard kunnen gasten fruit plukken en in de natuurlijke zwembijver een frisse duik nemen. Bij de bosrand wordt natuur ontwikkeld. 'We telen er momenteel granen met akkerbloemen om de bodem te verschromen. De oogst is voor de herten. Die komen ook om water te drinken uit de amfibieënpoel.' Later brengen ze nog een stukje heide terug. Oudere Otterloërs kunnen zich de heide wellicht nog herinneren. Zodra de potstal klaar is, komen er tien koeien en vijftien schapen. De andere helft van de potstal wordt ingericht als horecagelegenheid waar gasten, wandelaars en fietsers koffie, taart en lunch kunnen nuttigen. Tot slot volgt nog één accommodatie: een traditionele schaapskooi met uitzicht over de weilanden en het bos.

Kort nieuws

Proeftuin van Boer aan het Roer zoekt deelnemers

De Proeftuin van Boer aan het Roer werkt aan realistische, technische oplossingen voor de veehouderij in FoodValley. Innovaties, maatregelen en concepten worden getest op productieresultaten, diergezondheid, dierwelzijn en emissies. Belangrijke aandachtspunten zijn de haalbaarheid en de kosten.

De Proeftuin komt graag in contact met veehouders die willen deelnemers aan een pilot, die nieuwe concepten willen uittesten en/of verder ontwikkelen. Ook zoekt de Proeftuin samenwerking met toeleverende bedrijven met innovatieve concepten voor emissiereducerende maatregelen, circulair veevoer en bodem- en waterkwaliteit, en technologiebedrijven, zoals producenten van sensoren.

Interesse en meer weten? Kijk op: boeraanhetroer.nl

Voucher advies natuurinclusieve kringlooplandbouw

Heeft u als landbouwondernemer vragen over hoe u natuurinclusieve en/of kringlooplandbouw in uw bedrijf kan toepassen? Of bent u agrarische adviseur die klanten in stappen richting natuurinclusieve/kringlooplandbouw begeleidt? U kunt samen een adviesvoucher invullen. Als adviseur kunt u daarmee subsidie aanvragen. Deze subsidie geldt tot 31 december 2023.

Kijk voor meer informatie op www.gelderland.nl > subsidies > adviezen voor natuurinclusieve kringlooplandbouw

Calf Experience Centre: hét kennisloket voor de kalverhouderij

Op 1 september is het Calf Expertise Centre (CEC) van start gegaan. Doel is om de uitdagingen en problemen van de kalversector gestructureerd op te pakken. Daarvoor bundelt het centrum kennis en expertise uit onderwijs, onderzoek, overheid en bedrijfsleven..

De focus ligt op emissievraagstukken/ emissiereductie van onder andere stikstof en een toekomstperspectief voor de kalverhouders in een gebiedsgerichte aanpak. Het is de bedoeling om initiatieven met elkaar te verbinden en de organisaties in de kalverhouderij te versterken. Het CEC is een initiatief van de Stichting Branche-organisatie Kalverhouderij (SBK). In het centrum werken brancheorganisaties, bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen samen.

Het kennisloket is gevestigd bij Aeres MBO in Barneveld, waar ook het Poultry Expertise Centre is ondergebracht. Meer lezen: www.kalversector.nl > nieuws & publicaties > nieuws

Uw tip in de Buitenronde!

We zijn op zoek naar mooie initiatieven die de doelstellingen van gemeente Ede voor energietransitie, landschap, recreatie, natuur, landbouw en andere bedrijvigheid ondersteunen. Meld uw tip voor 15 maart door een mail te sturen naar beleidbuitengebied@ede.nl. Het kan gaan om uw eigen initiatief of dat van buurtgenoten. Leg in de mail het onderwerp kort in enkele regels uit. Wie weet maakt uw tip kans op een artikel in deze krant.